

Column

Een goed ambtenaar

De hoogste ambtenaar van de Belastingdienst zoals zij in de krant steeds wordt genoemd, vertrekt binnenkort naar een andere baan. Onder haar leiding is het bij de Belastingdienst een rommeltje geworden. Dat is ergerlijk, en bovendien treurig voor een dienst die ondanks haar onsympathieke taak lange tijd een uitstekende reputatie had. Wiens schuld is dat nou?

Onder de directe schuldvraag ligt de kwestie van politiek-ambtelijke machtsverhoudingen. In interviews ont-
kent de hoogste ambtenaar de ernst van de problemen, en geeft verder de schuld voor de ontstane chaos aan de politiek. Die heeft de afgelopen jaren fors bezuinigd op de Belastingdienst en haar tegelijkertijd forse nieuwe taken opgedragen, zoals de huur- en zorgtoeslag. Volgens de hoogste ambtenaar heeft zij de politiek wel gewaarschuwd, maar hebben ze niet willen luisteren.

Op kleinere schaal overkomt dit dagelijks vele ambtenaren. Het roept de vraag op wat je verantwoordelijkheid is als ambtenaar in zo'n situatie. Op het eerste gezicht zijn de regels voor goed ambtenaarschap heel duidelijk: je mag, nee, je moet zelfs adviseren om af te zien van onverstandige maatregelen, tot aan het beslissingsmoment. Als de politiek dan besluit het toch te doen, rest je niets anders dan de maatregel zo goed mogelijk uit te voeren.

Maar als je erover nadenkt is dit een haast onmenselijk advies. Welke betrokken medewerker is in staat zo de knop om te zetten? Hoe onderdruk je het 'zie-je-wel-gevoel' als datgene gebeurt wat je vreesde? En wat doe je tegen de frustratie en het cynisme die hieruit voortkomen? Ik geloof oprecht niet dat ik dat zou kunnen. En daar komt nog iets bij. Ik weet natuurlijk niet hoe heftig zij zich heeft verzet, maar ik kan niet nalaten te denken: wat zou de politieke leiding van Financiën hebben gedaan als de hoogste ambtenaar van de Belastingdienst had gezegd: het gebeurt niet, over mijn lijk. Misschien moet een goed ambtenaar – zeker als je verantwoordelijkheid draagt – soms weigeren om iets te doen wat slecht is voor de publieke zaak, vanuit zijn of haar eigen verantwoordelijkheid ten opzichte van de burger. Met alle gevolgen vandien. Of ben ik nu te streng?

Klaartje Peters
(39) is zelfstandig onderzoeker en publicist